

VŠE O OSN

MÍR A BEZPEČNOST

Mezinárodní společenství podpořilo princip odpovědnosti za ochranu (R2P). Žádný stát už nadále nemůže označovat zločiny genocidy za vnitřní záležitost. Rostoucí počet vlád a regionálních organizací má mechanismy pro předcházení genocidě. OSN a její partneři stále častěji vysílají do problematických míst pozorovatele pro lidská práva. Jsou prodlouženou rukou, která vládám i nevládním aktérům dává na srozuměnou, že svět se dívá.

generální tajemník OSN Pan Ki-mun

www.un.org

www.osn.cz

© 2014 United Nations

Všechna práva vyhrazena celosvětově

Vydal: Informační centrum OSN v Praze

Foto: OSN

Tato publikace vznikla za finanční podpory
Ministerstva zahraničních věcí České republiky.

ISBN 978-80-86348-33-9

DEJTE MÍRU ŠANCI

- **Nastolení míru po konfliktu vyžaduje mimo jiné odzbrojení a zničení stovek tisíc zbraní a zajištění návratu bývalých bojovníků do civilního života.**
- **OSN sehrála zásadní roli v přijetí a dodržování Ottawské konvence z roku 1997, která zakazuje výrobu, vývoz a používání nášlapných min.**
- **Díky OSN došlo k přijetí řady mezinárodních dohod, mimo jiné i Smlouvy o nešíření jaderných zbraní, Smlouvy o všeobecném zákazu jaderných zbraní a smluv o vytvoření bezjaderných zón.**
- **V roce 2013 přijalo Valné shromáždění OSN přelomovou Smlouvu o obchodování se zbraněmi (ATT), která upravuje pravidla mezinárodního obchodu s konvenčními zbraněmi (od lehkých až po tanky a bitevní letadla). Smlouva brání nekontrolovaným tokům zbraní do konfliktních oblastí a přispívá ke stabilizaci mezinárodní bezpečnosti.**

UNITED NATIONS PEACEKEEPING

A FORCE FOR PEACE. CHANGE. THE FUTURE.

29 MAY

INTERNATIONAL DAY
OF UNITED NATIONS
PEACEKEEPERS

Mírové operace OSN. Jednotky pro mír, změnu a budoucnost.

OSN PRO MÍR A BEZPEČNOST

Organizace spojených národů je celosvětovým fórem států, kde se diskutují závažná – především bezpečnostní – témata. Osobní setkávání představitelů států a vlád v OSN je základem k dialogu, který může vyústit v dohody o mírovém urovnání sporů. Shoda při jednáních v OSN vytváří tlak na všechny země. Dialog mezi státy koordinuje generální tajemník OSN.

Podařilo se OSN zastavit nějakou válku?

OSN pomohla předejít mnoha konfliktům a vyjednat mírová urovnání sporů. Podílil se i na zmírňování napětí a nepřátelství, například během berlínské (1948–1949), kubánské (1962) či blízkovýchodní krize (1973). Ve všech těchto případech pomohla intervence Spojených národů zabránit válce mezi supervelmocemi. OSN sehrála významnou úlohu při ukončení válek v Kongu (1964), mezi Íránem a Irákem (1988), v Salvadoru (1992) či v Guatemale (1996). Dokázala zprostředkovat mír, který vedl k trvalému ekonomickému růstu v Mozambiku (1994), pomohla dosáhnout nezávislosti Východního Timoru (2002), v roce 2005 úspěšně završila svůj mandát v Sieře Leone.

Mise OSN dohlížela v Namibii na první svobodné a demokratické volby v zemi, v Kambodži na příměří a odchod zahraničních ozbrojených sil a uspořádala svobodné a demokratické volby. V bývalé Jugoslávii ochraňovaly jednotky UNPROFOR civilisty v demilitarizovaných zónách a umožňovaly doručování dodávek humanitární pomoci, v Libérii stabilizovala mise OSN situaci po patnáctileté občanské válce, odzbrojila znesvářené skupiny a zahájila proces usmíření ve společnosti.

Co se stane, když se stát neřídí rozhodnutím Rady bezpečnosti?

Rada bezpečnosti má k dispozici několik prostředků k prosazování svých rozhodnutí. Může uvalit ekonomické a obchodní sankce, zakázat dovoz zbraní, cestování odpovědných osob či omezit diplomatické vztahy. Podle článku 42 Charty OSN může Rada bezpečnosti rozhodnout o použití vojenské síly na zajištění mezinárodního míru. Posvětila vojenské zásahy, aby odrazily agresi jednoho státu proti druhému (Korejská válka, 1950, agrese Iráku proti Kuvajtu, 1990).

Má Organizace spojených národů ozbrojené síly?

OSN nemá žádnou stálou armádu ani policii. Jednotky, které působí v mírových operacích, poskytují dobrovolně členské státy, stejně jako vojenskou techniku a logistiku.

Od roku 1990 došlo v ke schválení vojenské akce podle článku VII Charty OSN v těchto případech:

- blokády k vynucení sankcí (v Iráku, bývalé Jugoslávii, na Haiti a v Sieře Leone)
- omezené použití síly ze strany mírových sborů (v bývalé Jugoslávii, Somálsku, Demokratické republice Kongo, v Kosovu, na Východním Timoru) nebo jiných mezinárodních sil (ECOWAS v Pobřeží slonoviny, EU v Demokratické republice Kongo a Africká unie v Somálsku)
- použití „všech nezbytných prostředků“ (v Somálsku, na Haiti, ve Rwandě, Východním Zairu, Albánii, Bosně a Hercegovině, na Východním Timoru, v Bunii v Demokratické republice Kongo, Libérii a v Iráku).

Co je operace na udržování míru?

Mírové operace jsou mezinárodní síly pod velením OSN. Plní úlohu neutrální třetí strany, která pomáhá nastolit a udržet příměří a vytváří nárazníkovou zónu mezi válčícími stranami. Příslušníci mise pomáhají i při volbách, nebo při odstraňování náslapných min. Existují dva druhy operací: pozorovatelské mise a mírové mise. Pozorovatelé nejsou ozbrojeni. Vojáci mírových jednotek jsou vyzbrojeni lehkými zbraněmi, které však smějí použít pouze k sebeobraně.

První operace byla zahájena v roce 1948, za celou historii jejich počet dosáhl 69. V 16 současných misích působí 120 tisíc mírotvůrců – 85 tisíc vojáků, 13 tisíc policistů a téměř 20 tisíc civilních zaměstnanců a dobrovolníků. Počet lidí, kteří ve službách mírových operací OSN položili život, již přesáhl tři tisíce, jen za rok 2013 to bylo 106 obětí. Rozpočet na rok 2013–2014 činí 7,54 miliardy USD. To je méně než 0,5 % celosvětových výdajů na zbrojení. V roce 1988 byla mírovým operacím OSN udělena Nobelova cena míru.

Proč má OSN tolik mírových operací?

V minulosti se operace zaměřovaly na zajišťování příměří mezi státy. Většina současných konfliktů ale probíhá uvnitř států. Občanské války a etnické konflikty znemožňují vládám kontrolovat vlastní území. V takových situacích dostává OSN žádosti o zprostředkování míru a poskytnutí naléhavé pomoci civilistům. Rozmístění mírových sil je nadějí pro místní obyvatelstvo, že chaos bude vystřídán klidem a stabilitou. Pro skutečnou bezpečnost je ale nutné udělat mnohem víc, než jen oddělit bojující strany a odzbrojit válečníky. Je nutné posílit instituce: policii, soudy, nápravná zařízení, vše s ohledem na vládu práva a respekt k lidským právům. V obtížných podmínkách se OSN snaží spojit humanitární pomoc s řešením krize.

Přehledné informace a statistické údaje o současných i minulých mírových misích OSN: bit.ly/1q0J8aR

Co dalšího dělá OSN pro udržování míru a bezpečnosti?

Mírová činnost OSN nejsou jen mírové mise. Bezprostředně po konfliktech je nutné pomoci vysídlencům a uprchlíkům vrátit se domů, odstranit miny, opravit silnice a mosty a podnítit rozjezd ekonomiky. Kromě toho dohlíží OSN také na průběh voleb a dodržování lidských práv. Tento proces je označován jako budování míru (*peacebuilding*). OSN takto pomohla vzniku demokratických institucí ve více než 60 státech světa.

Přibližně v polovině zemí, kde se podaří uhasit vojenský konflikt, se do pěti let násilí rozhoří znovu. Z toho vyplývá, že konfliktu lze zabránit jen důsledným a udržitelným uplatňováním mírových dohod. Komise OSN pro budování míru (Peacebuilding Commission) byla zřízena v červnu 2006 s cílem pomáhat zemím v období přechodu od války k míru. Komise propojuje mírové operace s poválečnou obnovou a rozvojem.

Mírovníci OSN jsou snadno rozeznatelní podle odznaků OSN a modrých baretů či přileb. Jinak jsou vybaveni uniformami svých národních armád. Velení nad kontingenty přísluší státům, celá mise podléhá společnému velení OSN. Mírové mise ustavuje Rada bezpečnosti a řídí je generální tajemník prostřednictvím svého zvláštního zmocněnce.

Státy, které do mírových operací OSN poskytují nejvíce vojenského a policejního personálu:

Pákistán, Bangladéš, Indie, Etiopie, Nigérie, Nepál, Egypt, Brazílie, Čína, Jihoafrická republika.

Největší přispěvatelé do rozpočtu mírových operací OSN:

USA (27 %), Japonsko (12,5 %), Velká Británie (přibližně 8 %), Německo (přibližně 8 %), Francie (7,5 %), Itálie (5 %), dále Čína, Kanada, Španělsko a Jižní Korea.

Potřebujeme vůbec OSN, když je míru pořád málo?

Během posledních téměř sedmdesáti let bylo ve světě přes 150 válek. Žádná z nich se nešťestí nerozvinula v nový světový konflikt. Velkým dílem je to zásluhou existence OSN. Podle mnohých by OSN měla být ještě posílena, aby měla dostatek pravomocí zastavit menší konflikty a aby její rozhodnutí byla beze zbytku dodržována. Vliv Spojených národů ale závisí na politické vůli členských států a jejich připravenosti respektovat rozhodnutí, která samy přijaly. Funkčnost OSN často ohrožuje i nedostatečné financování.

Strategií Spojených národů je nevzdávat se. Stále existuje příliš mnoho válek, chudoby a porušování lidských práv. Kdyby OSN neexistovala, musely by státy vytvořit jinou organizaci. Možná s jiným názvem, ale se stejným účelem.

Jak OSN bojuje proti terorismu?

Boj proti mezinárodnímu terorismu je dlouhodobým úkolem. V rámci OSN vznikla řada mezinárodních právních nástrojů, které umožňují terorismus potlačovat a pachatele pohánět k odpovědnosti. V OSN bylo od roku 1963 dojednáno 13 globálních úmluv, mimo jiné smlouva o zákazu braní rukojmích, únosů letadel či financování terorismu. Protiteroristický výbor Rady bezpečnosti dohlíží na dodržování závazků členských států po teroristických útocích 11. září 2001 a podporuje kapacitu států pro boj proti terorismu.

Nášlapné miny

Ve více než 60 státech světa byly rozmístěny milony min. OSN se problémem zabývá od roku 1980. Každý rok miny zmrzačí nebo zabijí tisíce lidí, hlavně dětí. Přesto jejich používání v konfliktech pokračuje. OSN zřídila Centrum pro odstraňování min (UNMAS). Jeho činnost se zaměřuje nejen na odstraňování min, ale i na budování systémů varování, pomoci obětem a likvidaci zásob.

Od roku 1999, kdy vstoupila v platnost smlouva o zákazu min, se počet obětí každý rok snižuje. Byla odminována rozsáhlá území a zásoby min klesly o miliony. Smlouva výrazně zlepšila situaci, ale nemohla ovlivnit to, že již položené miny zabíjí každý rok tisíce nevinných lidí. Programy OSN pomáhají v jednotlivých zemích s likvidací min i zbytků válečných výbušnin.

Minový teror

- **Nášlapné miny zabijí nebo zmrzačí jednoho člověka každých 20 minut.**
- **Na začátku 20. století tvořili téměř 80 procent obětí min vojáci a 20 procent civilisté, v současnosti je to naopak.**
- **Minu lze pořídit za pouhé tři americké dolary (asi 60 Kč). Náklady na odstranění a zneškodnění jsou až tisíce dolarů.**
- **Země, kde je problém s rozmístěním min nejvážnější: Angola, Afghánistán, Bosna a Hercegovina, Kambodža, Chorvatsko, Eritrea, Irák, Mozambik, Súdán a Vietnam.**
- **Úmluva o zákazu min zakazuje vlastnictví a používání protipěchotních min. Smlouvu podepsalo 133 států (2014), k dodržování se formálně zavázalo 161 států.**
- **65 smluvních států zničilo veškeré zásoby min.**
- **51 smluvních států oficiálně prohlásilo, že nemají žádné zásoby protipěchotních min.**

ODZBROJENÍ

Méně jaderných zbraní znamená bezpečnější svět

Lidstvo se vyhnulo jaderné válce z velké části díky OSN a jejímu úsilí o odzbrojení a likvidaci zbraní hromadného ničení. Svět je ale pořád nebezpečné místo. Dodávky zbraní se zvyšují stejně jako výdaje na zbrojení. Po svržení dvou atomových bomb na Hirošimu a Nagasaki skončila druhá světová válka (1939 – 1945). Od té doby se ve světě odehrálo přes 150 válek. Vyžádaly si více než 20 milionů životů, přes 80 procent obětí byli civilisté. Přestože už nikdo znovu nepoužil jaderné zbraně, máme v současnosti pět jaderných států podle Smlouvy o nešíření (NPT) a nejméně další tři státy o nichž je známo, že jadernými zbraněmi disponují. Celkový počet jaderných zbraní ve světě v současnosti činí 17 300 (2014).

Zkuste teď počítat od jedné do šedesáti. Než skončíte, bude na světě o téměř 30 dětí méně. Většina z nich bude z rozvojových zemí, kde umírají na podvýživu, hlad nebo nemoci, které lze léčit. Během stejné minuty bude ve světě vynaloženo asi 2,3 milionu amerických dolarů na vojenské účely. To je přibližně 800 miliard dolarů za rok. Jen dodávky zbraní do rozvojových zemí se odhadují na 30 miliard dolarů ročně. Zbrojení i ekonomický rozvoj vyžadují rozsáhlé lidské i materiální zdroje. Ty jsou ale omezené, a tak probíhají oba tyto procesy jeden na úkor druhého. Je stále zřejmější, že dlouhodobě může svět pokračovat buď ve zbrojení, nebo se zaměřit na sociální a ekonomický rozvoj. Obojí zároveň nelze. Všeobecné a úplné odzbrojení nebo postupná likvidace zbraní hromadného ničení, to jsou cíle, které si předsevzala Organizace spojených národů.

Důležité smlouvy OSN o odzbrojení

- Smlouva o částečném zákazu jaderných zkoušek (1963) zakazuje testy v atmosféře, ve vesmíru i pod vodou
- Smlouva o nešíření jaderných zbraní (1968) zakazuje jejich šíření z jaderných do nejaderných zemí
- Úmluva o chemických zbraních (1992) zakazuje jejich používání, výrobu a skladování
- Smlouva o celkovém zákazu jaderných zkoušek (1996) zakazuje všechny podzemní testy

STAŇTE SE GLOBÁLNÍMI OBČANY

Stojí před námi velké výzvy, kterým nemůžeme čelit sami. Musíme podnítit k aktivitě průkopníky současného světa. Vše začíná u zrovnoprávnění žen a podpory mladých lidí. Je nutné skoncovat s porušováním práv žen a umožnit jim převzít aktivní a asertivní roli.

Mladí dnes mají přístup k bleskovým informacím a nebývalou schopnost vytvářet sítě. Ale samotné propojování svět nezmění. Je zapotřebí přesvědčení. Právě o tom mluvil Václav Havel v OSN v roce 2000: „To nejdůležitější, oč je třeba v éře globalizace usilovat, je globální odpovědnost.“

Všichni se proto musíme stát globálními občany. Obhajovat mír, spravedlnost, lidská práva i důstojnost.

RŮST GLOBÁLNÍ TEPLoty OHROŽUJE NAŠI BUDOUNOST

Vedle Ukrajiny a Sýrie musíme věnovat pozornost i konfliktům, které jsou neméně závažné, ale nedostávají tolik prostoru na titulních stranách novin: velké nepokoje v Jižním Súdánu, hrůzná brutalita ve Středoafričské republice. Nesmíme pouštět ze zřetele to, co vypadá jako méně bezprostřední nebezpečí, ale je o to ničivější hrozbou dlouhodobě.

Stojíme na křižovatce. Pro nadcházející rok jsou aktuální tři výzvy, které budou mít vliv na životy budoucích generací. **Zprvé** musíme urychlit naplňování Rozvojových cílů tisíciletí. Dosáhli jsme významného zlepšení. Chudoba ve světě se snížila na polovinu. Do škol chodí více dětí. Ale ještě stále máme před sebou dlouhou cestu. Hladem trpí téměř miliarda lidí. Nemoci, jimž lze předcházet, zabíjejí každý den desetitisíce dětí. Ženy stále nejsou v odpovídající míře zastoupeny ve vládách a parlamentech. Růst globální teploty ohrožuje budoucnost naší planety.

Zadruhé musíme dopracovat dlouhodobý plán rozvoje, který naváže na Rozvojové cíle tisíciletí. Potřebujeme odvážný a konkrétní plán reagující na současné potřeby. Rozvoj je nutné posílit ve třech směrech: ekonomickém, sociálním i environmentálním. Chceme dosáhnout prosperity a udržitelnosti.

Třetí výzvou je nutnost reagovat na změnu klimatu. Tomuto tématu věnuji velkou pozornost při všech svých cestách. Nedávno jsem byl v Grónsku, kde rychle tají ledovce. Klimatická změna je existenční hrozbou, ale využijeme-li možností, které s sebou přináší nutnost se s klimatickou změnou vyrovnat, můžeme dosáhnout velkých ekonomických zisků.

Letos v září uspořádám v New Yorku klimatický summit, který by měl připravit půdu pro uzavření závazné dohody o klimatu v roce 2015 a měl by zároveň upřít pozornost na možná řešení klimatické krize.

**z přednášky generálního tajemníka OSN Pan Ki-muna 4. dubna 2014
ve Velké aule Karolina Univerzity Karlovy v Praze**

KVÍZ

1. Má OSN vlastní armádu?
2. Které mírové operace OSN znáte? Vyjmenujte alespoň dvě.
3. Podle jakých vnějších znaků snadno rozeznáte příslušníky mírových sil OSN?
4. Mohou se vojáci mírových jednotek přidat na jednu stranu konfliktu?
5. Co OSN dělá pro mír po úspěšném splnění mise?
6. Co je to Úmluva o zákazu min?
7. Co OSN dělá proti terorismu?

Venkov zaostává

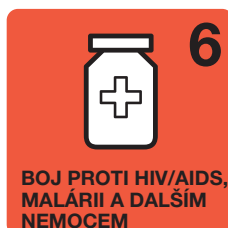
Zlepšení je ale velmi nerovnoměrné, mezi regiony a státy světa i mezi různými skupinami uvnitř států. V nejhorší situaci jsou chudí lidé z venkovských oblastí. V roce 2011 proběhlo jen 53 procent porodů na venkově pod dohledem školeného zdravotnického personálu. Pro srovnání: ve městech je to 84 procent porodů. Z lidí, kteří nemají přístup k pitné vodě, jich 83 procent žije na venkově.

Co bude po roce 2015?

Rozvojová agenda po roce 2015 již vzniká. Zapojují se odborníci, politici, nevládní organizace i jednotlivci. Výsledkem konzultací na globální úrovni je zatím celkový směr, pětibodový plán budoucí transformace:

- Úplné odstranění extrémní chudoby. Žádnému člověku nesmí být upřeny ekonomické příležitosti a lidská práva.
- Základem transformace bude udržitelný rozvoj. Je nutné jednat ihned, abychom dokázali odvrátit nebezpečné dopady změny klimatu a degradace životního prostředí.
- Transformace ekonomiky ve prospěch pracovních příležitostí a inkluzivního růstu založená na inovacích, technologiích a potenciálu byznysu.
- Bezpečnost a efektivní, otevřené a odpovědné instituce. Bezpečnost a dobrá správa věcí veřejných jsou klíčem k dobrému životu.
- Rozvojová agenda po roce 2015 musí vycházet z pocitu solidarity, spolupráce a vzájemné odpovědnosti.

Více: bit.ly/18kraGS

Logo MDG vytvořila kancelář UNDP
v Brazílii

WWW.UN.ORG
WWW.OSN.CZ

Šéf OSN Pan Ki-mun na jednání v Informačním centru OSN v Praze během své oficiální návštěvy České republiky v roce 2011.

OSN V ČESKÉ REPUBLICE

Organizace spojených národů otevřela svou první kancelář v České republice (resp. Československu) v roce 1947. Informační centrum OSN v Praze (UNIC) se tehdy stalo jednou z prvních „poboček“ Spojených národů ve světě. Společně s UNIC působí v současné době v Česku kancelář agentury OSN pro uprchlíky (UNHCR), Světové zdravotnické organizace (WHO) a Český výbor pro UNICEF. Všechny agentury sídlí na adrese Železná 24, Praha 1.

Informační centrum OSN v Praze (UNIC)

OSN má celosvětovou síť informačních center v 61 zemích všech kontinentů. Jejich úkolem je informování o činnosti všech organizací systému OSN. Web osn.cz, profily na Facebooku a Twitteru, kanál na YouTube, knihovna s tisíci publikacemi a časopisy OSN, rešeršní služby, semináře a tematické diskuse, tiskové konference, vzdělávací programy, výstavy, publikace, informační kampaně ... to je současně i Centrum OSN v Praze, zastupující kancelář Sekretariátu OSN v České republice.

www.osn.cz

Telefon: (+420) 255 711 645

Facebook: on.fb.me/WhebQp

Twitter: twitter.com/OSNPraha

YouTube: youtube.com/user/iCentrumOSN

Úřad Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky v České republice (UNHCR)

Otevřen byl v roce 1992 v souvislosti s přistoupením České republiky k Úmluvě o právním postavení uprchlíků. Hlavním cílem UNHCR v ČR je podpora vybudování komplexního, udržitelného a samostatného azylového systému, který státu umožní posoudit žádosti o mezinárodní ochranu v souladu s uznávanými standardy a mezinárodním právem. Činí tak prostřednictvím vlastních programů v oblasti právního poradenství a osvětových aktivit i podporou programů nevládních organizací.

www.unhcr.cz

Telefon: (+420) 776 437 775

Facebook: on.fb.me/1qQoAgG

Kancelář Světové zdravotnické organizace v České republice (WHO)

Zřízena byla v roce 1991. Hlavní činností je koordinace aktivit a projektů WHO v ČR, informování o iniciativách, dokumentech a akcích WHO, podpora spolupráce a účasti českých odborníků na činnosti organizace. Podílí se i na ovlivňování tvorby zdravotní politiky na národní i regionální úrovni v kontextu doporučení a strategií uplatňovaných v rámci politiky Světové zdravotnické organizace. Zastupuje zájmy WHO v Česku.

www.who.cz

Telefon: (+420) 224 267 050

Facebook: on.fb.me/VbRG1Z

Český výbor pro UNICEF

UNICEF (Dětský fond OSN) pomáhá ve více než 150 zemích světa dětem přežít a zlepšovat jejich životní podmínky zajišťováním zdravotní péče, výživy, pitné vody a hygieny, vzdělání a ochrany před riziky HIV/AIDS, násilím a jakýmkoliv zneužíváním. Největší část pomoci směřuje do těch částí světa, kde je situace dětí nejtěživější – do nejchudších zemí a do oblastí zasažených přírodní nebo válečnou katastrofou. Ve vyspělých zemích, jako je Česká republika, působí UNICEF prostřednictvím národních výborů, jejichž úlohou je podporovat naplňování práv dětí a získávat finanční prostředky pro programy pomoci. Práce UNICEF je financována výhradně z dobrovolných příspěvků a z prodeje blahopřání a dárkového zboží.

www.unicef.cz

Telefon: (+420) 257 320 244

Facebook: on.fb.me/14ZmgJs

www.un.org
www.osn.cz